

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอสังทอน นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว” มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอสังทอน นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว

1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรเป้าหมายในการวิจัย

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ใน 10 หมู่บ้าน ในอำเภออำเภอสังทอน นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว

1.2.2 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) จำนวน 230 คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1976) ซึ่งคิดเป็นจำนวนร้อยละ 43.0 ของประชากรทั้งหมด การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยสุ่มจากแต่ละหมู่บ้านมาหมู่บ้านละ 43.0 เปอร์เซ็นต์ ด้วยวิธีการสุ่มกระจายแบบง่าย (Simple random Sampling)

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด โดยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
 ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
 ตอนที่ 3 ข้อมูลสภาพการได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
 ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
 ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวอินทรีย์

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยมีผู้ช่วย 2 คน ซึ่งเป็นนักวิชาการเกษตรประจำอำเภอสังทอน นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ซึ่งได้ผ่านการแนะนำและทดลองใช้แบบสอบถามให้มีความเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสร็จไปสอบถามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกข้าวอินทรีย์

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติดังนี้

1.2.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ด้านเศรษฐกิจ การได้รับข่าวสาร และการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2.5.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 83.9 เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 45.68 ปี จำนวนร้อยละ 84.8 เป็นเผ่าลาวกลุ่ม ร้อยละ 95.7 สมรสแล้ว ในด้านการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 48.3 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 36.5 จบการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น และมีเพียงร้อยละ 0.4 ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.5 เป็นลูกบ้าน และร้อยละ 100.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

1.3.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.66 คนมีพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองทั้งหมดเฉลี่ย 16.76 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 8.61 ไร่ ร้อยละ 46.5 มีหนี้สิน ต้นทุนในการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 9,093.39 บาท เกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 14,211.83 บาทต่อปี

1.3.3 การได้รับข่าวสารและการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์

เกษตรกรร้อยละ 99.6 ได้รับการติดต่อในเรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่โครงการปลูกข้าวอินทรีย์ รองลงมาร้อยละ 23.0 ได้ติดต่อในเรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ และมีเพียงร้อยละ 2.2 ได้ติดต่อในเรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเอกชน โดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.98$) เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ยคนละ 6.21 ครั้ง

1.3.4 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์

1.3.4.1 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์

จากการศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 30 ประเด็น พบว่า ประเด็นส่วนใหญ่เกษตรกรจะปฏิบัติตาม ประเด็นสำคัญที่เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 80 ปฏิบัติตาม ได้แก่ การขอรับรองพื้นที่ทำนาอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่ การปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่หลังจากเจ้าหน้าที่มาตรวจเยี่ยมแปลงนาอินทรีย์แล้ว การให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเมื่อพื้นที่นา ยังไม่ผ่านการปรับเปลี่ยนจากนาเคมีให้กลายเป็นนาอินทรีย์ การแยกสถานที่เก็บรักษาผลผลิตข้าวอินทรีย์ไว้ต่างหาก การไถกลบดินก่อนหรือหลังการปลูกข้าวอินทรีย์

จากการศึกษาประเด็นที่เกษตรกรต้องหลีกเลี่ยงหรือไม่ควรปฏิบัติ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เกินร้อยละ 80 หลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติ ได้แก่ การใช้ผงซักฟอกหรือสารเคมีจับใบกับข้าวอินทรีย์ ประเด็นเมื่อได้รับการรับรองเป็นนาอินทรีย์แล้วจะกลับไปปลูกข้าวเคมี การใช้สารเคมีเข้าช่วยกำจัดแมลงศัตรูพืชในนาข้าว การคลุกเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกข้าวอินทรีย์กับสารเคมี และประเด็นการใช้สารฮอร์โมนเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของข้าวอินทรีย์

แต่ยังมีบางประเด็นที่เกษตรกรปฏิบัติไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติตาม ได้แก่ การปลูกพืชเป็นแนวป้องกันลมอันเป็นการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีมาจากที่อื่น การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อช่วยลดการระบาดของแมลงศัตรูพืช และการปลูกพืชขับไล่แมลงศัตรูพืช

1.3.4.2 ระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์

โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 53.9 สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้ 21 - 25 ข้อ รองลงมาร้อยละ 40.4 เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้มากกว่าหรือเท่ากับ 26 และมีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยร้อยละ 5.7 สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ข้อ

1.3.5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ รองลงมาเป็นปัญหาเกษตรกรมีความรู้ต่ำ และมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ การขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการทำปุ๋ย โดยภาพรวมพบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง

1.3.6 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวนแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร และปริมาณการเป็นหนี้

1.3.7 การพิสูจน์สมมติฐาน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า มีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัวแปร ในสมการที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม จึงพิสูจน์สมมติฐานได้ว่า มีปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอสังขตอง นครหลวงเวียงจันทน์

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัว (Independent variables) กับตัวแปรตาม (Dependent variables) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ พื้นที่ในการปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวนแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร และการเป็นหนี้ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 พื้นที่ในการปลูกข้าวอินทรีย์

พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร หมายความว่า เกษตรกรผู้ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มาก จะมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรผู้ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์น้อย เนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ต้องได้ผ่านการตรวจสอบรับรองจากเจ้าหน้าที่ และต้องผ่านระยะปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นนาอินทรีย์เสียก่อน ดังนั้นผู้ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากย่อมยอมรับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่าผู้ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์น้อยกว่า

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ในตารางที่ 35 พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับจำนวนแรงงานในครัวเรือน ต้นทุนในการผลิต ประสิทธิภาพในการปลูกข้าวอินทรีย์ และรายได้จากการขายข้าวอินทรีย์ ผู้ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่าจึงมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่าผู้ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์น้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเป็นผู้ที่ได้ผ่านการรับรองให้เป็นนาอินทรีย์แล้ว ประกอบกับการมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากก็จะปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้ง่ายกว่าผู้ที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อย และเมื่อมีรายได้จากการขายข้าวอินทรีย์มากเกษตรกรจะเห็นถึงความสำคัญของการผลิตข้าวอินทรีย์ และพยายามปฏิบัติตามมาตรฐานของการปลูกข้าวอินทรีย์

2.2 จำนวนแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร

จากการวิจัย พบว่า จำนวนแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ แสดงว่าผู้ที่มีจำนวนแหล่งน้ำใช้ที่เพียงพอ สะอาด ไม่มีสารปนเปื้อนจากสารเคมีก็จะสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้ถูกต้อง และมากกว่าผู้ที่มีจำนวนแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรน้อยกว่า และแหล่งน้ำก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเจริญเติบโตของข้าว ดังนั้นผู้ที่มีแหล่งน้ำมากย่อมยอมรับในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้มากกว่าผู้ที่มีแหล่งน้ำน้อยกว่า

2.3 ปริมาณการเป็นหนี้

จากการวิจัย พบว่า ปริมาณการเป็นหนี้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ หมายความว่าผู้ที่มีหนี้มากจะไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่าผู้ที่มีหนี้น้อยกว่า ลักษณะเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้ที่เป็นหนี้จะเป็นผู้ที่มีแรงงานไม่เพียงพอในการปลูกข้าวอินทรีย์ ซึ่งการปลูกข้าวอินทรีย์ต้องใช้เวลาและแรงงานในการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต ดังนั้นจึงทำให้ผู้ที่เป็นหนี้ปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ได้น้อยกว่าผู้ที่ไม่เป็นหนี้ พิจารณาความสัมพันธ์ของการเป็นหนี้กับจำนวนแรงงานในครัวเรือน (ดังตารางที่ 35)

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ให้ถูกต้อง ดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ให้มากขึ้น โดยเฉพาะการลงทุน
2. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรหาวิธีส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับข่าวสารเรื่องข้าวอินทรีย์จากสื่อต่างให้มากขึ้น
4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรตรวจเยี่ยมเยือนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการต่างๆของเกษตรกร
5. สร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์
6. ภาครัฐควรให้การดูแลในเรื่องการจัดการการตลาดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
7. ควรมีแหล่งน้ำชลประทานอย่างทั่วถึงเพื่อสนับสนุนการปลูกข้าวอินทรีย์

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในหลายๆพื้นที่ เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับการวิจัยในครั้งนี้
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นต้น
3. ควรศึกษาความพึงพอใจหรือทัศนคติของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์